

דברות קודש

בשוה"ט הילולת בעל היכל הברכה

י' אייר תשפ"ה

מרן הבית יוסף דואג לרביה"ק בילדותו

ידוע שהחווה הק' מלובלין אמר לזקה"ק רבי סנדר מקאמארנא זי"ע ברוח קדשו: "רואה אני שיהיה לך בן זכר, והנשמה שלו יהיה גדול מאוד אין לשער, והרבה שנים יש שלא היה בזה העולם נשמה גדולה כזו. ועוד אודיע לך שהנשמה זו לא תוכל להיות עמך ביחד בעולם הזה וכשיהיה בן שלך בר עשרה שנה מוכרח אתה לעלות מזה העולם". ואכן כך הוי, שבהיות רביה"ק רבי אייזיק'ל מקאמארנא זי"ע בן י"ב שנים, נפטר עליו ונשאר יתום.

ובהקדמת זוהר חי מספר רביה"ק בעל ההילולא: "פעם אחת פרשת מקץ היה רבינו דודי מזידיטשוב ישן בלילה, וראה בחלום שנכנס להיכל של רבינו בית יוסף זלה"ה, וראה שם שיושבים הרבה תלמידי חכמים וכו', ובתוכם היה יושב ג"כ אא"ז הגאון הקדוש מוה' אלכסנדר זלה"ה, ומיד כשבא רבינו זלה"ה למתיבתא זאת עמד רבינו בית יוסף מכסא, ואמר ברוך הבא ר' הערשילי זידיטשווער, וביקש מרן בית יוסף מרבינו דודי שיאמר לו איזה דברי תורה".

בהמשך מביא שהשיב רצ"ה מזידיטשוב זי"ע למרן הבית יוסף: אתם עסקתם כל ימיכם בנגלות התורה, ואני עסקתי בנסתרות, ומה איפוא אומר לכם? אמר לו הבית יוסף, אף על פי כן.

פתח הרצ"ה ואמר לדרוש את הפסוק (בראשית מז, יד) "וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשר הם שוברים", ופירש, כי הכסף והזהב שהביאו המצריים היו צלמים ותקרובת עבודה זרה שאסורים בהנאה. והנה ישראל אינו יכול לבטל עבודה זרה, אבל גוי יכול לבטל.

וזהו שאמר הכתוב "בשבר אשר הם שוברים", שיוסף הצדיק היה יכול להשתמש עם הכסף והזהב שהביאו המצריים, משום שהם עצמם שברו את האילים ההמה. וחייב הבית יוסף מאוד את החידוש וקלסיה.

ממשיך רביה"ק בהאי לישנא: "ואח"כ אמר רבינו בית יוסף בזה הלשון, ר' הערשילי זידיטשווער, אחיכם ר' סענדר היושב בבאן ביקש ממני לאמר לכם שיש לו בן קטן בעולם העשית, ואין מי שישגיח עליו ללמדו תורה, ומבקש הוא מכם שתשגיחו עליו ללמוד עמו בתורה הקדושה. מיד השיב לו רבינו דודי הן, אני אקבל עלי ללמוד עמו. מיד נתעורר רבינו דודי משנתו, ונבהל ממראה החלום הזה, ומיד שלח אחר אאמו"ר זלה"ה, ואמר לו אני אלמוד עמך בכל יום תורה וכו'.

רביה"ק עצמו כותב אודות תקופה זו בספרו זהר חי (ח"א דף ג): "מורי ורבי דודי אחי אבי, רבי מובהק, שגדלני מנעורי על חיקו, וסמך ידיו עלי, ושמשתי לפניו מיום היותי בן שש שנה עד היותי בן עשרים ושש, קדושתו ומדריגתו מי ימלא מה שראו עיני ולא זר, כי לא קבלתי אותו לרבי מובהק, עד שהראה לי שיש לו מדריגת מרן אלפי הקדוש הריב"ש טוב, ושבחו מי ימלא".

עוד זכה רבינו לסמיכה מרביה"ק ה"חווה" מלובלין זי"ע בהיותו ילד כבן שש בלבד, שכן דרכו של הרה"ק מלובלין היתה שבלייל ב' של פסח אחר גמר עריכת הסדר היה נותן את הזרוע לגדולי ומובהרי תלמידיו להיותן מוסמכין בסמיכה ובכוח מרן הריב"ש טוב, והנה באחת השנים נסע רביה"ק רבי סענדר מקאמארנא זי"ע להסתופף בחג הפסח בצילא דמהימנותא בלובלין, באותה שנה לאחר הסדר נענה הרה"ק מלובלין ושאל: 'למי

אתן הזרוע? וחזר ונענה: 'לקרוב שלי', ומשכך העמידו לפניו את רבינו הילד הקט שהיה קרובו של הרה"ק מלובלין [בהיות רביה"ק רבי סענדר חתן חתנו של הרה"ק רבי קאפיל מלוקווע, אביה של הרבנית הצדקנית מאטיל אמו של הרה"ק מלובלין], אולם הרה"ק מלובלין משך ידו ולא נתן לו הזרוע, והחזירו את הילד למקומו, וכן חזר המעשה ונשנה פעם שנית, עד שבפעם השלישית 'הביט ברוח הקודש עד שורש נשמתו', ונתן את הזרוע לרבינו.

בח ראייתו העצומה

לאחר נישואיו, בהיותו ליד חותנו הרה"ק רבי אברהם מרדכי מפינטשוב זי"ע, זכה זקה"ק למדריות גדולות ונוראות, ואחת מהנה היא שבעת לימודו היו התנאים והאמוראים בעלי השמועה עומד כנגדו ממש והיה זוכה לראותם עין בעין בדמותם כצלמם ממש.

החברותא של רבינו אשר היה עוסק בתורה יחד עימו לא האמין למשמע אוניו היאך יוכל ילוד אשה להשיג מדרגה זאת, על כן השיב לו רבינו שיוכל לנסות אותו על ידי שירשום על פתקא הרבה שמות מבני העיר וכן מבני ערים אחרות והוא יגיד לו על כל אחת מן השמות מה הוא ומה עסקו.

החבר נענה להצעת רבינו ולאחר שלשה ימים בא לפני רבינו עם פתקא בה היו רשומים לערך שלש מאות נפשות מתושבי העיר פינטשוב וממקומות נוספים אשר היו ידועים לו, ולא רשם כי אם שמותם ושמות אמותיהם ותו לא, ולגודל פליאתו נענה רבינו ואמר לו ברוח קדשו על כל אחד ואחת מן השמות 'מי הוא, אם איש גדול בתורה, או עם הארץ, או ירא שמים לכר בלי תורה, או רשע גמור בעל עבירה, או בעל מלאכה, או הוא קטן היונק משרי אמו, או עשיר או עני', ונמצאו דבריו מכוונים.

החבר הזה לא אמר די בכך ורצה לנסותו עוד יותר, על כן הוסיף וכתב שמות נוספים אשר בדה מליבו, אולם מעיני רבינו לא נעלם דבר והשיב לו על כך 'מה עשית, אלו שמות אינם נמצאים בעירות האלו', ולא נותר לו לחבר הלזה אלא להודות על האמת.

רבינו נטל מן החבר תקיעת כף שלא יגלה דבר מכל מה שראה ושמע, ואכן רק לאחר הסתלקותו של רבינו לגנוי מרומים בא החבר הלזה לפני רביה"ק ה'דמשק אליעזר' וסיפר לו 'כמה רוח הקודש שבעצמו ראה ושמע ממנו, ואותות ומופתים שעשה בעיר פינטשוב, והכל היה בהסתר גדול וכו', וכמה רוח הקודש ואותות ומופתים, כמעט שלא שמעתי כזאת אלא דווקא אצל רבינו אלימלך זללה"ה, ואצל רבינו אלקי בעש"ט זלה"ה', והוסיף החבר ואמר 'איני רשאי לספר לכם עוד מה שראיתי בעיני, עד שימחול לי אביכם רבינו התקיעת כף שנתתי לו שלא אגלה מדברים ומענינים שלו לשום אדם'.

וכתב בנו של רבינו, זקה"ק בעל דמשק אליעזר זצ"ל בהקדמתו לספרו של רבינו זוהר חי, בנוגע ליום פטירתו של רבינו זצ"ל: "ואף ביום פטירתו לא רצה להיפטר עצמו מפשיטות עול מלכות שמים אפילו על נקודה קטנה, וכמו שהיה נוהג בקדושתו כמעט בכל יום ויום כך היה נוהג ביום ההוא, אף שהיתה לו חלישות גדול על כל גופו. בבוקר היה אומר קריאת שמע לבד עם שתי זוגות תפילין רש"י ורבינו תם ואני בעצמי בידי הנחתי לו התפילין הללו ולא רצה שאקשור לו התפילין אלא הוא בעצמו בידיו הקדושים קשר אותם היטב בידו ובראשו ואמר קריאת שמע עם ברכות השחר באריכות כמקודם, ואחר כך אחר שתי שעות ישב על הכסא והתפלל עם הצבור מלה במלה מתוך הסדור ואחר התפלה נפטרו ממנו כמה אנשים דעלמא שבאו באותו יום. אחר חצות אמר שאין בו עוד כח ורצה לנוח על מימתו שלימה שלו וכשהגיע עת תפילת המנחה התפלל תפילת מנחה ואחר המנחה לערך שעה וחצי הכין עצמו לנקות את גופו הקדוש והטהור וכשהגיע לשעה תשיעית התחיל לייחד ייחודים ושמות קדושים וגם אמר כמה פעמים העשר ספירות קדושות ואנא בכח וכו' ושאר פסוקי רחמי של תנ"ך וגם כמה ברכות של ערבית היה אומר והיה אז פניו כלפיד אש מגודל אור השכינה ששרה עליו כדאיתא בזוהר, ואני ראיתי בעיני וגם שאר אנשים שהיו עומדים אז שם ראו גם כן שלא היה לו עוד ראות עינים ראייה גשמית ואף על פי כן היה מדבר בפיו הקדוש בשמות קדושים ובייחודים קדושים, וחמשה מינטין דקות אחר חצות יצאה נשמתו למעלה בגנוי מרומים. עכד"ק.

המוחין של הצדיק - זה הצדיק עצמו

המפורסמות אינם צריכות ראייה, וכבר נלקטו הדברים בשבחי היכל הברכה, כל הרוצה לראות - יבוא ויראה מעשיות נפלאות ונוראות, ובעוד בשנים קדמוניות זכורני את נקיי הדעת שבירושלים, חסידי קמאי, שכל אחד היה זוכר חמש או עשר מעשיות על צדיקי עולם, והיו מספרים בדחילו ורחימו סיפורי צדיקים שהיו שמורים להם באמתחתם אשר קיבלו או ראו בעצמם, הנה בדורינו כל נער מלא וגדוש סיפורים למאות על כל צדיק, ואיכשר דרא, ישמע חכם ויוסף לקח ממעשיהם של צדיקים, זיל קרי בכל אוצר הספרים.

וראוי מאוד להביא את לשון קדשו של בעל ההילולא, כי המוחין של הצדיק - זהו הצדיק עצמו, וכשמזכירים את המוחין של הצדיק - הרי הוא כאן.

וכך מסופר על המגיד הגדול ממעזריטש ששאל את תלמידו זקנינו הרה"ק רבי שלמה מלוצק זי"ע האם כותב את חידושי תורתו, והשיב בשלילה. ויאמר לו המגיד וכי קלה בעיניך מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים סא, ה) 'אגורה באהלך עולמים', ודרשו חז"ל (יבמות צו:) שנקט 'עולמים' לשון רבים, היינו שגם בהיותו בעוה"ב אם יאמרו ישראל ספר תהלים שחיבר דוד יחשב כאילו שפתותיו דוכבות בקבר. וכי קטנה בעיניך דברי דוד. ומני אז קיבל עליו רבי שלמה לוצקער לכתוב את דברי תורתו של המגיד, הלא המה כתובים בספר מגיד דבריו ליעקב.

ומובא מהרה"ק מקאצק זי"ע שאמרו לו שצדיקים רואים את האושפיזין בסוכה, ונענה ואמר, שהוא אינו רואה, הוא מאמין, ולהאמין גדול יותר מלראות. וכך נאמר גם אנחנו, כי מה אנו ומה חיינו לראות כולי האי, אך כשעוסקים בדיבורי הצדיק, שזהו הצדיק עצמו, ודאי מאמינים שהוא כאן, ובוודאי ממשיך מלעילא טוב וחסד בגשם ורוח, כל אחד לפי הצטרפותו.

הצער והיסורים הם כמו קישוטין אל היחוד

זקה"ק בעל ההילולא יצק מים על יד דודו שר בית הזוהר מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע, אשר כל כולו היה עסוק בסתרי תורה על פי תורתו ומורשתו של הרשב"י והאריז"ל, כמו שאר המקובלים. ואילו זקה"ק הגם שספריו עוסקים בעומק תורת הקבלה, וכל שורה וכל תיבה בספרו כלול וכלול משערים שלמים בעין חיים, אך מכנים גם דברים רבים ממרנא אור שבעת הימים הבעש"ט הק' זי"ע, כשהוא מייחד בין קבלת האר"י לקבלת הבעש"ט, בענין תורת האותיות והעלאת האותיות ודביקות באין סוף שבתך האותיות וכהנה רבות מתורת הבעש"ט, בבחינת אחוז מזה ומזה אל תנח ירך, ובוה נתייחד משאר הצדיקים.

ונעתיק בזה מה שכתב בתחילת הספר זוהר חי (בראשית דף א ע"א) על דברי הזוה"ק: רבי חזקיה פתח כתיב כשושנה בין החוחים, מאן שושנה דא כנסת ישראל, בגין דאית שושנה ואית שושנה.

ופירש זקינו הקדוש: והענין, שמעתי ממורי [הבעש"ט] שאם ידע אדם שהקב"ה מסתתר שם אין זה הסתרה כי בידעה שאלופו של עולם הוא בכל תנועה מיד יתפרדו כפ"א וזה שאמר ואנכי הסתר אסתיר שר"ל שאסתיר גם הסתרה עד שלא ידעו ולא ירגישו כלל שהקב"ה בעצמו בכל תנועה ובתוך הסתרה כמו אמר אויב הם חמשה אלפין ששם בכל הסתרות ובכל היסורין והצער והחשכות ומרה שחורה וחלישות דעת וירידות הכל שם שם ממש אלופו של עולם בסוד שם סא"ל "אתה" סתר"ל וכשנעלם מן האדם ידיעה זאת על ידי עוונותיו הרבים אזי נענש הרבה בהרגשות צער ויסורין וכעס עניו וחליו וקצף אבל כשידע אדם כלל גדול שאין שום מסך מבדיל בינו לבין אלהיו גם שיעלו לפניו כמה מחשבות זרות שהם לבושים וכסוין לראות היעמוד בנסיון ידע באמונה ברורה ששם אתו עמו אלהי עולם וישבר לבו בהכנעה גדולה כבן לפני אביו, כי אחר שידע שהקב"ה מסתתר שם אין זה הסתרה, וכל אלו הלבושים וכסוין כשושנה בין החוחים שמתגברת במראה וריח ומעם על ידי החוחים שמסבבין אותה ואין זה הסתרה כלל. עכ"ל.

והיינו שהחושך כיסוי אל האור, הרע משמש ככסא אל הטוב, וכן החוחים עוטפים את השושנה לפי שעל ידם ניכר יותר היופי של השושנה, כיתרון האור מתוך החושך.

וכן הוא לגבי ענין היסורים והצער שגורמים לאדם שיתפלל אל קונו בדביקות גמורה מעומק לבו, ואח"כ יכולים היסורים להתסלק ממנו לאחר שעשו את תפקידם ושליחותם, כי הם כמו קישוטי כלה שבשעת היחוד מסתלקין.

וכה איתא בזוהר הק' (הקדמה א:): כד אתחריב בי מקדשא נפיק קלא ואמר 'מה אעידך ומה אדמה לך' בההוא מ"ה אעידך, בכל יומא ויומא אסחידת בך מיומין קדמאין דכתיב (דברים ל') העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ, ומה אדמה לך בההוא גוונא ממש עטרית לך בעטרין קדישין עבדית לך שלטנו על עלמא דכתיב (איכה ב') הזאת העיר שיאמרו כלילת יפי וגו' קרינא לך (תהלים קכ"ב) ירושלם הבנויה כעיר שחברה לה, (איכה ב') מה אשנה לך כגוונא דאנת יתבה הכי הוא כביכול לעילא, כגוונא דלא עאלין השתא בך עמא קדישא בסדרא קדישין הכי אומינא לך דלא איעול אנא לעילא עד דיעלון בך אוכלסך לתתא ודא איהו נחמה דילך הואיל דדרגא דא אשנה לך בכלא, והשתא דאנת הכא גדול כים שברך, ואי תימא דלית לך קיימא ואסוותא, מ"י ירפא לך ודאי ההוא דרגא סתימא עלאה דכלא קיימא ביה ירפא לך ויוקים לך. ע"כ.

ופירש זק"ק בספר זוהר חי: ועל דא כתיב מה אעידך, עיין [תולדות יעקב יוסף פר'] שלח, שמעתי ממורי בענין קשומי ועדיים של הכלה שמקשטין אותה בכמה לבושין שתמצא חן בעיניו בשעת היחוד ובשעת היחוד אשתלילת מכל הקישומין והלבושין לייחד בקירוב רוחא ברוחא מופשט מכל. וכן ענין התפלה עיקר לבוא לפני המלך ברוח נמוכה אין ממש ולפעמים מגודל דביקות ומגודל אין יורדין דמעות כמעין ובא להתפשטות בנקודת הלב מעומקא דלבא מייחד קבה"ו התפלה לאלהי ישראל ממעמקים קראתיך עומק הלב. וקודם מדריגה זאת יש כמה הכנות וקשומין לבוא למדריגה זאת, כי הפרי הוא הצדיק, ולבוש הפרי מוץ ותבן והם הרשעים, והרשע הוא לבוש ומיצר לצדיק שיקרא הצדיק מן המיצר ויבוא לעומק הלב בסוד התפשטות ולקשר מלכות אני עד אין עליון בגודל דביקות ומסירות נפש אור נכנס ואור יצא, א"כ הרשעים מביאין לצדיק קשומין ולבושין שימצא חן בלב נקי וברור נכנע ושפל לפני השי"ת, ונעשה היחוד הכלה עם דודה בעת בא הצדיק להתפשטות להיות מה אפס ואין ובחינות מה יעשה לי אדם בא למדריגות אדם לייחד קבה"ו באמת בהתפשטות. וכן לפעמים על ידי חסדים המשפיע השי"ת להצדיק נתרבחין המוחין ובא לבחינות התפשטות של מה אפס ואין באור גדול נפשי יצאה בדבריו. וזה 'מה אעידך' קשמתי אותך בכמה עדיים וקשומים שתבוא אל מדריגות 'מה'. והם לא היו עוסקין בתורה לבוא למדריגה זאת, ולכך נחרב ביהמ"ק על ידי שנאת חנם שלא תפסו מדריגות 'מה' כי עשיתי לך הכנות וכמה קשומים מן השמים ומן הארץ עטרית לך בעטרין קדישין בלימוד תורה, ע"כ 'גדול כים שברך' דדרגא דא אשנה לך עד שיהיה התקשרות מלכות בבינה לא יבוא גואל צדק והוא ע"י צדיקים הנחשבין כמה ואפס ואין או על ידי מסירת נפש.

וממשיך עוד: 'מי ירפא לך' הענין נראה מן הפסוק להכריע, כי היה וויכוח גדול בין רבינו הקדוש אלימלך ובין אחיו הקדוש ר' זושא, כי מר אמר שצריך מתחלה להתבונן בגדולת השם ובמעשיו הנוראים ואח"כ יבא ממילא לשפלות בעיני עצמו, ומר אמר להיפך, כי כל עוד שלא השפיל עצמו כאין א"א להשיג גדולתו של יוצר בראשית ויראתו. ורבינו הקדוש איש אלקים [המגיד ממעזריטש] הכריע ששניהם אמת. ומכאן נראה שבעת היחוד בנקודות הלב מתחלה להשכיל מי ברא אלה גדולת הארון, ואח"כ בא בעת היחוד למדריגות 'מה' ממש ודא ירית יעקב מבריה מן הקצה אל הקצה. עכד"ק.

ויש להסמיק לכך מה שכתב המגיד ממעזריטש בענין מה שאמרו חז"ל (סוטה ה.) כל אדם שיש בו גסות הרוח - אמר הקדוש ברוך הוא: אין אני והוא יכולין לדור בעולם, והנה יש כלל גדול מהבעש"ט בענין 'ה' צילך' שההנהגה העליונה מתייחסת אל האדם כפי שהוא מתייחס אל ההנהגה העליונה. ואם בא האדם בגדלות ומחזק את עצמו חכם וגיבור, והרי לא שייך להשיג את גדלותו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ונמצא שאינו יכול להתחבר עם בורא כל העולמים כל זמן שהוא משיג את גדלות עצמו. אך כאשר בא בשפלות ומחזיק עצמו לאין ולאפס, אזי הקב"ה מצמצם עצמו בצמצום אחר צמצום עד לדרגה הנמוכה, ושייך שיתייחדו ביניהם.

וזהו היה מדריגותיו של זק"ק בעל ההילולא, אשר כל ימיו היה דבוק ב'אין' ממש, והיה סובל צער ויסורים, וזכה להגיע לכתרא עילאה, בהשגה עצומה ונפלאה, זכותו הגדול יגן עלינו ועל בית ישראל אכי"ר.